

**ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР
ЖУРНАЛИ**
6 ЖИЛД, 8 СОН

**ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ
ИССЛЕДОВАНИЙ**
ТОМ 6, НОМЕР 8

**JOURNAL OF LAW
RESEARCH**
VOLUME 6, ISSUE 8

Бош муҳаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:
д.ю.н., проф.
(Doctor of Law, Professor)
Абдурасулова Қумринисо Раимқуловна

Бош муҳаррир ўринбосари:
Заместитель главного редактора:
Deputy Chief Editor:
д.ю.н., доцент
(Doctor of Law, Associate professor)
Файзиев Шохруд Фармонович

Ҳуқуқий тадқиқотлар журнали таҳририй маслаҳат кенгаши
редакционный совет журнала Правовых исследований
Editorial Board Journal of Law research

12.00.01 - Давлат ва ҳуқуқ назарияси ва тарихи. Ҳуқуқий таълимотлар тарихи / Теория права и государства, История правовых учений / Theory of law and state, History of legal doctrines

ю. ф. д., проф. Ҳалимбой Бобоев
ю. ф. д., проф. Аҳмедшаева Мавлюда
ю. ф. д., проф. Муҳиддинова Фирюза
ю. ф. д., проф. Адилходжаева Сурайё
ю. ф. д., проф. Сатторов Абдуғаффор

Yosuke Shamoto (Japan)
д.ю.н., проф. Артур Гамбарян
(Республика Армения)

12.00.02 - Конституциявий ҳуқуқ. Маъмурий ҳуқуқ. Молия ва божхона ҳуқуқи / Конституционное право; административное право; финансовое право / Constitutional Law; administrative law; financial right

ю. ф. д. Гулчехра Маликова
ю. ф. д. Хусанов Озод
ю. ф. н. Хван Леонид Борисович
ю. ф. д. Силиманова Светлана

Sung Un Lee (South Korea)
д.ю.н., доц. Пешкова Христина Вячеславовна
(Российская Федерация)

12.00.03 - Фуқаролик ҳуқуқи. Тадбиркорлик ҳуқуқи. Оила ҳуқуқи. Халқаро хусусий ҳуқуқ / Гражданское право; предпринимательское право; семейное право; международное частное право / Civil law; Business law; family law; Private international law

юридик фанлар доктори, профессор
Ўзбекистон Республикасида хизмат
кўрсатган юрист Окюлов Омонбой,
Рузиев Рустам, Рузиназаров Шухрат,
Шомухамедова Замира, Баратов
Миродил, Бобокул Тошев

Dr. Ahmad Issa Altweissi (Jordan)

12.00.04 - Фуқаролик процессуал ҳуқуқи. Хўжалик процессуал ҳуқуқи. Ҳакамлик жараёни ва медиация / Гражданское процессуальное право; хозяйственное процессуальное право, арбитражный процесс и медиация / Civil Procedure Law; Economic procedural law, arbitration process and mediation

юридик фанлар доктори, профессор,
Ўзбекистон Республикасида хизмат
кўрсатган юрист Эсанова Замира
Нормуродовна, Мамасидиков Музаффар

Jason A. Cantone Federal court center (USA)

12.00.05 - Меҳнат ҳуқуқи. Ижтимоий таъминот ҳуқуқи / Трудовое право; право социального обеспечения / The Labor law; Social security law

ю.ф.д., проф. Усманова Муборак Акмалхановна
ю.ф.н., доц. Гасанов Михаил Юриевич
ю.ф.н., доц. Сатторова Гулноза
ю.ф.н., доц. Муродова Гулнора

д.ю.н., проф. Денисов Глеб
(Российская Федерация)

12.00.06 - Табиий ресурслар ҳуқуқи. Аграр ҳуқуқ. Экологик ҳуқуқ / Природоресурсное право; аграрное право; экологическое право / Natural resource law; Agrarian law; Environmental law

Ю.ф.д., проф. Файзиев Шухрат Хасанович,
Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган
юрист ю.ф.н, доц. Скрипников Николай
Кузмич, ю.ф.д., проф. Усмонов Муҳаммади
Бахридинович, ю.ф.д., проф. Холмўминов
Жума, ю.ф.д., проф. Жўраев Юлдаш
Ачилович

Долгополов Кирилл Андреевич
(Российская Федерация)

**12.00.07 - Суд ҳокимияти. Прокурор назорати. Ҳуқуқни муҳофаза қилиш фаолиятини ташкил этиш.
Адвокатура / Судебная власть. Прокурорский надзор. Организация правоохранительной
деятельности. Адвокатура / The judicial authority. Prosecutor supervision. Organization of law
enforcement activities. Advocacy**

Ю.ф.д., проф. Пўлатов Бахтиёр Халилович,
Ю.ф.д. Саломов Баҳром Саломович,
ю.ф.д., проф. Салаев Нодирбек Сапарбаевич
(Тошкент давлат юридик университети)

James B. Eaglin Федерал суд Маркази (АҚШ)
д.ю.н., проф. Кайрат Осмоналиев (Қирғизистон
Республикаси) к.ю.н., доц. Сергей Шошин
(Российская Федерация), д.ю.н., проф. Алексей
Кибальник (Российская Федерация), д.ю.н., проф.
Кудрявцев Владислав Леонидович (Российская
Федерация)

**12.00.08 - Жиноят ҳуқуқи. Криминология. Жиноят-ижроия ҳуқуқи /
Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право /
Criminal law and criminology; Criminally-executive law**

Ю.ф.д., проф. Кабулов Рустам, Ўзбекистон
Республикасида хизмат кўрсатган юрист,
ю.ф.д., проф., Рустамбаев Мирзаюсуп
Ҳакимович, ю.ф.д., проф. Ражабова Мавжуда
Абдуллаевна, ю.ф.д., проф. Зуфаров Рустам
Ахмедович, ю.ф.д., проф. Тахиров Фарход,
ю.ф.д., проф. Исмоилов Исомиддин,

Matthew Light (Canada), проф. Юлдошев Рифат
Раҳмаджонович (Республика Таджикистан),
д.ю.н., проф. Елене Антонян Александровна
(Российская Федерация), д.ю.н., проф.
Джансараева Рима Ернатовна (Республика
Казахстан), Кирил (Российская Федерация)

**12.00.09 - Жиноят процесси. Криминалистика. тезкор-қидирув ҳуқуқ ва суд экспертизаси /
Уголовный процесс, криминалистика, оперативно-розыскное право и судебная экспертиза / Criminal
procedure, criminalistics, operative-search law and judicial examination**

Ю.ф.д., проф. Иноғомжонова Зумратхон
Фатхуллаевна, ю.ф.д., проф. Пўлатов Юрий
Сайфиевич, ю.ф.д. Мухиддинов Фахриддин,
ю.ф.д., проф. Тўлаганова Гулчехра Заҳитовна,
ю.ф.д. Миразов Даврон

Kevin Curtin (USA), Jurgen Maurer (Germany),
д.ю.н., проф. Стойко Николай Геннадьевич
(Российская Федерация), Проф. Рыжаков
Александр Петрович (Российская Федерация),
д.ю.н., проф. Зайниддин Искандаров (Республика
Таджикистан), Проф. Сергей Пен (Республика
Казахстан), доц. Алексей Пурс (Республика
Беларусь)

12.00.10 - Халқаро ҳуқуқ / Международное право / International law

ю.ф.д., проф. Исмоилов Баҳодир,
ю.ф.д., проф. Маткаримов Гулчехра,
ю.ф.д., проф. Юлдашева Говхержан

Alexander Trunk (Germany)

Мусахҳиҳ: Нурмуҳаммад Ҳамидов

Дазайн - саҳифаловчи: Хуршид Мирзахмедов

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC the city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

1. Кудрявцев Игорь Владимирович КЛАССИФИКАЦИЯ, СТРУКТУРА И ФУНКЦИИ ПРАВОВОГО СОЗНАНИЯ.....	5
2. Донаев Бобуржон Иномжон ўғли ДАВЛАТ ХИЗМАТЧИЛАРИНИ РОТАЦИЯ ҚИЛИШНИНГ ТАШКИЛИЙ-ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ.....	15
3. Ismoilov Bekjon Salihovich NOGIRONLIGI BO'LGAN SHAXSLAR TA'LIMIDA XALQARO Hujjatlarning ANAMIYATI HAMDA ULARNING IJTIMOIY-HUQUQIY Tahlili.....	22
4. Хамдамова Фируза Уразалиевна ДОСТИЖЕНИЕ СОЦИАЛЬНЫХ ЦЕЛЕЙ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ: «НИКТО НЕ ДОЛЖЕН ОСТАТЬСЯ БЕЗ ВНИМАНИЯ».....	31
5. Мусаев Қодирбек Абдуқодирович ФУҚАРОЛИК ҲУҚУҚИДА БИТИМНИНГ ҲАҚИҚИЙ ЭМАСЛИГИНИНГ ҲУҚУҚИЙ АСПЕКТЛАРИ.....	38
6. Турабоев Ихтиёржон Қобилович ВАЛЮТА ҚОНУНЧИЛИГИНИ ЭРКИНЛАШТИРИШ: ЎЗБЕКИСТОН ТАЖРИБАСИ.....	46
7. Бабаев Джахонгир Исмаилбекович ИСТЕЪМОЛЧИЛАР ҲУҚУҚЛАРИНИ БУЗГАНЛИК УЧУН ФУҚАРОЛИК-ҲУҚУҚИЙ ЖАВОБГАРЛИКНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ МАСАЛАЛАРИ.....	53
8. Гафуров Фарход Рашидович ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДАН ЭЛЕКТРОН ВАЛЮТА ҚИММАТЛИКЛАРИНИ НОҚОНУНИЙ РАВИШДА ХОРИЖИЙ ДАВЛАТЛАРГА ОЛИБ ЧИҚИБ КЕТИЛИШИНИ ОЛДИНИ ОЛИШ ЧОРАЛАРИ ХУСУСИДА.....	63
9. Илмуратов Миракбар Усмонович ЖАЗОНИНГ МАЗМУН ВА МОҲИЯТИГА ДОИР ИЛМИЙ ҚАРАШЛАР.....	71
10. Садикова Ёркиной Салижоновна, Носирова Дилангиз Акбаровна ПОРАХЎРЛИК ЖИНОЯТЛАРИГА ҚАРШИ КУРАШИШИНИНГ ТАРИХИ.....	79
11. Садриддинов Шохрух Садриддин ўғли ҚИМОР ВА ТАВАККАЛЧИЛИККА АСОСЛАНГАН БОШҚА ЎЙИНЛАРНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ҲАМДА ЎТКАЗГАНЛИК УЧУН ЖИНОЙ ЖАВОБГАРЛИК МАСАЛАЛАРИ.....	86
12. Рахмонов Шухрат Наимович, Хамдамова Фируза Уразалиевна МЕЖДУНАРОДНЫЕ ИНИЦИАТИВЫ УЗБЕКИСТАНА ПО УКРЕПЛЕНИЮ РЕГИОНАЛЬНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА В ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ.....	94

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ JOURNAL OF LAW RESEARCH

Садриддинов Шохрух Садриддин ўғли,
Ўзбекистон Республикаси Миллий Гвардияси
98157 ҳарбий қисм гуруҳ командири, капитан
E-mail: sadriddinovshokhrukh@gmail.com

ҚИМОР ВА ТАВАККАЛЧИЛИККА АСОСЛАНГАН БОШҚА ЎЙИНЛАРНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ҲАМДА ЎТКАЗГАНЛИК УЧУН ЖИНОЙИ ЖАВОБГАРЛИК МАСАЛАЛАРИ

For citation: Sadriddinov Shokhrukh Sadriddin ugli. ISSUES OF CRIMINAL RESPONSIBILITY FOR ORGANIZING AND HOLDING GAMES BASED ON RISK AND OTHER GAMES CHANCE. Journal of Law Research. 2021, 6 vol., issue 8, pp. 86-93

 <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9130-2021-8-11>

АННОТАЦИЯ

Мазкур мақолада қимор ва таваккалчиликка асосланган бошқа ўйинларни ташкил этиш ҳамда ўтказганлик учун жиноий жавобгарлик масалалари таҳлил этилган. Шунингдек, унда олимларнинг фикрлари ўрганилиб баҳс-мунозарага киришилган. Ушбу мақолада қимор ва таваккалчиликка асосланган ўйинларни ташкил этиш ва ўтказиш жиноятининг ижтимоий хавфлилиги юқорилиги таъкидланган. Жумладан, қимор ўйинларини ташкил этиш ҳамда ўтказиш билан боғлиқ бўлган қонунга ҳилоф фаолият нақд пулларнинг банкдан ташқари муомаласи кўпайишига, солиқлар ва бошқа тўловларни тўлашдан бўйин товланишига кўмаклашиши ҳамда шу тариқа мамлакатнинг иқтисодий асосларига путур етказиши ва жамоат тартиби ҳамда хавфсизлигини бузишга олиб келишига доир масалалар таҳлил этилган.

Калит сўзлари: Қимор, таваккалчилик, ўйинлар, ташкил этиш, ўтказиш, жиноий жавобгарлик, жазо, жиноий уюшма, психалогия, мотивация.

Садриддинов Шохрух Садриддин ўғли,
Командир группы воинской части 98157
Национальной Гвардии Республики Узбекистан, капитан
E-mail: sadriddinovshokhrukh@gmail.com

ВОПРОСЫ УГОЛОВНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ЗА ОРГАНИЗАЦИЮ И ПРОВЕДЕНИЕ ИГР, ОСНОВАННЫХ НА РИСКЕ И ДРУГИХ АЗАРТНЫХ ИГР

АННОТАЦИЯ

В данной статье анализируются вопросы уголовной ответственности за организацию и проведение игр, основанных на риске и других азартных игр. А также, в статье изучены мнения учёных и автор вступил в научную полемику с ними. В статье подчеркнуто о высокой

социальной опасности преступления по организации и проведению игр, основанных на риске и других азартных игр. В частности, проанализировано то, что противозаконная деятельность, связанная с организацией и проведением игр, основанных на риске, способствует увеличению внебанковского обращения наличных денег и уклонению от уплаты налогов и других платежей и таким образом подрывает экономические основы страны, приводит к обрушению общественного порядка и безопасности.

Ключевые слова: азартные игры, риск, игры, организация, проведение, уголовная ответственность, наказание, преступная организация, психология, мотивация.

Sadriddinov Shokhrukh Sadriddin ugli,

Group commander of military unit 98157

National Guard of the Republic of Uzbekistan, captain

E-mail: sadriddinovshokhrukh@gmail.com

ISSUES OF CRIMINAL RESPONSIBILITY FOR ORGANIZING AND HOLDING GAMES BASED ON RISK AND OTHER GAMES CHANCE

ANNOTATION

This article analyzes the issues of criminal liability for organizing and conducting games based on risk and other games of chance. And also, the article examines the opinions of scientists and the author entered into a scientific polemic with them. The article emphasizes the high social danger of crime in the organization and conduct of games based on risk and other games of chance. In particular, it was analyzed that illegal activities related to the organization and conduct of games based on risk, contributes to an increase in non-bank circulation of cash and evasion of taxes and other payments, and thus undermines the economic foundations of the country, leads to the collapse of public order and security.

Keywords: games of chance, risk, games, organization, conduct, criminal responsibility, punishment, criminal organization, psychology, motivation.

Бизга маълумки, сўнгги минийлик тарихга назар ташлайдиган бўлсак, қимор ва таваккалчиликка асосланган ўйинларга нисбатан прогибицион сиёсат ўзининг тўлиқ мақсадига эриша олмаган. Жамиятда пул ва бойлик тушунчалари мавжуд бўлар экан, шахсларнинг бирдан асосиз равишда бойиб кетишга бўлган таваккалчилик ҳаракатлари доимо мавжуд бўлади ва уларнинг бу интилишларидан фойдаланувчи ва уларни мотивация қилувчи қимор ва таваккалчиликка асосланган бошқа ўйинларни ташкил этувчи шахслар ҳам мавжуд бўлаверади. Шундай экан бундай жамиятда таваккалчиликка асосланган ўйинларни бутунлай йўқ қилиб бўлмайди.

Қимор ва таваккалчиликка асосланган бошқа ўйинларга нисбатан аболицион сиёсат ҳам, бизнинг фикримизча, салбий оқибатларга олиб келади. Жамиятда ҳаддан ортиқ таваккалчиликка асосланган ўйинларнинг авж олиши жамоат хавфсизлиги ва жамоат тартибига зиён етказди, шахсларнинг бундай ўйинларга бўлган қарамлигини ҳаддан ташқари ошириб юборади ва жамиятни психологик жиҳатдан заҳарлайди, натижада шахсларнинг ижтимоий, касбий, моддий ва оилавий ҳаётини тўлиқ издан чиқаради.

Ўзбекистонда қимор ва таваккалчиликка асосланган ўйинларни қонунга ҳилоф равишда ташкил этиш ва ўтказиш Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодексининг 278-моддасида жиноят сифатида белгилаб қўйилган. Ана шундай ўйинларда қонунга ҳилоф равишда иштирок этиш, шунингдек вояга етмаган шахсни қимор ва таваккалчиликка асосланган бошқа ўйинларда иштирок этишга жалб қилиш Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги Кодекснинг 191-моддасида маъмурий ҳуқуқбузарлик сифатида эътироф этилган.

Жиноят ҳуқуқида ижтимоий хавфли қилмиш қонун билан муҳофаза этиладиган ижтимоий муносабатларга ёки давлат, жамият, шахс манфаатларига зарар етказиш эҳтимоллиги билан белгиланиши қабул қилинган [1].

Бир қарашда қимор ва таваккалчиликка асосланган ўйинларни ташкил этиш ва ўтказиш жиноятининг ижтимоий хавфлилиги шундан иборатки, қимор ўйинларини ташкил этиш ҳамда ўтказиш билан боғлиқ бўлган қонунга хилоф фаолият нақд пулларнинг банкдан ташқари муомаласи кўпайишига, солиқлар ва бошқа тўловларни тўлашдан бўйин товланишига кўмаклашади ва шу тариқа мамлакатнинг иқтисодий асосларига путур етказиши ва жамоат тартиби ҳамда хавфсизлигини бузишга олиб келади.

Бироқ мазкур оқибатнинг ўзи Жиноят кодексининг 278-моддасида назарда тутилган жиноятнинг ижтимоий хавфлилигини белгиловчи ягона мезон эмас. Бундан ташқари, қимор ўйинларига жалб этиш фуқаролар, айниқса, ёшларнинг онгига салбий таъсир кўрсатади, шунингдек жамоат тартибининг бузилишига, спиртли ичимликлар меъёрдан ортиқ истеъмол қилинишига ва ижтимоий хавфли қилмишлар (одатда, шахсга қарши жиноятлар ва турли ўғирликлар), шунингдек суицидлар содир этилишига замин яратади.

А.Лохвицкий мазкур қилмишни жиноятлар сирасига қўшишни қўллаб қувватлаб шундай дейди: “қимор ўйинлари албатта иқтисодиётга салбий таъсир кўрсатади; қимор ўйновчилар вақтларини жамият бойлигини ошириш учун сарфламайдилар; пул шунчаки қўлдан қўлга ўтади, ҳеч бир ишлаб чиқариш жараёни мавжуд бўлмайди, мамлакатда ривожланиш бўлмайди; шахсларнинг яқин соат ичида бойиб кетиш умидини кучайтириб асосий меҳнатидан ажратиб қўяди, минглаб одамлар қашшоқлашади, бир шахс бойиб кетади. Қимор ва таваккалчиликка асосланган ўйиннинг бир принципи бор: осон қўлга киритилган бойликнинг кадр-қиммати бўлмайди”[2].

АҚШ миллий ассоциациясининг қимор ва таваккалчиликка асосланган бошқа ўйинлар билан боғлиқ муаммолар юзасидан ўтказган тадқиқотлари натижасида аниқландики, дунё бўйича ўртача ҳисобда шаҳарларда истиқомат қилувчи шахсларнинг 6%и жиноятчи, 34%и алкоголик, 32%и наркоман, 48%и игроман бўлиш эҳтимоли мавжуд [3].

Л.В.Синицин ва Д.Л.Бурдюг каби олимлар таъкидлашадики, муайян бир ҳудудда тартибга солинмаган ўйин бизнесининг авж олиши ҳудуднинг фарқли равишда ривожланишига, ижтимоий аҳволига бевосита таъсир этади. Қимор ёки таваккалчиликка асосланган бошқа ўйинларга жалб этилган шахс хулқ-атворида ижтимоий дезадаптация, суицидга етакловчи ижтимоий хавфли жиноий хулқ атвор шаклланади [4].

Психология ҳам шахснинг таваккалчиликка асосланган ўйинларга ружу қўйиш шахсда жиддий ижтимоий, иқтисодий қийинчиликларни юзага келтиришини, бу эса яқунда суицид билан яқунланиши мумкинлигини таъкидлайди [5].

Маълумки, жиноят кодекси нормасининг вазифаларидан бири жиноятларни олдини олиш ҳисобланади. Жиноят кодекси 278 моддасида айнан мазкур вазифа икки баробар зиёд эканлигини кўришимиз мумкин. Яъни мазкур норма нафақат қимор ва таваккалчиликка асосланган бошқа ўйинларнинг ўтказилишини олдини олади, балки бунинг оқибатида юзага келиши мумкин бўлган жиддийроқ жиноятларни содир этилишини ортиб кетишининг олдини олишга хизмат қилади. Олимлар томонидан қимор ва таваккалчиликка берилиб кетган шахс томонидан қасддан баданга шикаст етказиш (Ўз.Рес.ЖК 104-105-моддалари), ўлдириш ёки зўрлик ишлатиш билан қўрқитиш (Ўз.Рес.ЖК 112-моддаси), вояга етмаган шахсни ғайриижтимоий ҳаракатларга жалб қилиш (Ўз.Рес.ЖК 127-моддаси), безорилик (Ўз.Рес.ЖК 277-моддаси), ўқотар қурол, ўқ-дорилар, портловчи моддалар ёки портлатиш қурилмаларини қонунга хилоф равишда эгаллаш, эгалик қилиш, сақлаш (Ўз.Рес.ЖК 247-249-моддалари) ва бошқа жиноятлар содир этиш эҳтимоли юқори эканлигини кўплаб манбаларда баён этадилар [6].

Қимор ва таваккалчиликка асосланган ўйинларни криминализация қилиниши натижасида нафақат мазкур ўйин бизнесининг қонунга хилоф ташкил этилишини профилактика қилиш, балки бир вақтнинг ўзида юқорида таъкидланган жиноятлар юзасидан ҳам профилактика ўтказиш ва уларнинг содир этилиш даражасини камайтириш имкониятига эга бўлинади. Шу билан бирга, қимор ўйинларига ружу қўйган шахслар томонидан зўрлик ишлатиш йўли билан турли паст ниятларда содир этиладиган жиноятларнинг ҳам олди олинади.

Бироқ қимор ва таваккалчиликка асосланган ўйинларни бошқа жиноятлар сабабчиси сифатида кўриш хато ҳисобланади. Бу борада қуйидагича фикр билдирилади: “... қимор ва таваккалчиликка асосланган бошқа ўйинлар ва унинг натижасида содир этиладиган жиноятлар ўртасида сабабий боғланиш мавжуд бўлмасда, улар ўртасида детерминацион боғлиқлик мавжуд эканлигини инкор этиб бўлмайди. Бирламчи жиноятнинг содир этилиши иккиламчи жиноятнинг ҳам содир этилиш шартини юзага келтиради. Хулоса қилиб айтганда қилмиш ва унга белгиланган жавобгарликда икки баробар огоҳлантириш хусусияти мавжуд бўлса, бирламчи ва иккиламчи жиноятлар ўртасида сабабий эмас, балки шартли боғланиш мавжуд бўлади деб ҳисоблаш лозим”[7].

Жиноят ҳуқуқида қилмишни жиноят сифатида эътироф этишнинг яна бир талаби – қилмишнинг етарли даражада ёйилганлигидадир. “...ҳуқуқ жамиятнинг ёхуд давлатнинг муайян бир шахснинг қилмишига бўлган реакциясини ифодалайди”[8, Б.149]. Шу билан бирга муайян бир қилмишни криминализация қилишда мазкур қилмиш ўта даражада оммавийлашган бўлмаслиги лозим. боиси, “ўта даражада тарқалган қилмишни жиноят деб топиш дисфункционал натижага олиб келади, яъни ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларнинг оммавийлашган қилмишга қарши қаратилган ҳаракатларининг имконият даражаси бунга етмаслиги ва бунинг натижасида жавобгарликнинг муқаррарлиги принципининг бузилишига олиб келиши мумкин”[8, Б.218].

Ўзбекистон Республикасида содир этилаётган жиноятлар статистикасига назар ташлайдиган бўлсак, Жиноят кодексининг 278-моддасида жиноят сифатида белгиланган “Қимор ва таваккалчиликка асосланган бошқа ўйинларни ташкил этиш ҳамда ўтказиш” жинояти жамоат тартибига тажовуз қилувчи ва ахлоққа қарши айрим турдаги бир-бирига боғлиқ жиноятлар билан биргаликда содир этилаётганлигини кузатишимиз мумкин.

Мазкур қилмишларнинг ижтимоий хавфи, шунингдек уларнинг бугунги кунда уюшган жиноий тузилмалар фаолиятининг асосий йўналишлари ёки “фойда олувчи асосий назорат объекти”га айланганлиги кўпгина криминалогик тадқиқотларда қайд этилмоқда. Қиморхоналар, фоҳишахоналар, фоҳишалар ва кўшмачилар фаолиятини, наркотик воситалар билан савдо-сотик қилиш, судхўрлик каби янги турдаги жиноий ва бошқа ижтимоий хавфли фаолият турларини ўзлаштириб бориши ва назорат остига олиши бугунги кундаги коррупциялашган уюшган жиноий тузилмалар ижтимоий хавфини белгиловчи асосий хусусиятлардан биридир [9, Б.17].

Қиморхоналар ва унинг эгалари бундай уюшган жиноий тузилмалар назорати остига олинган қимор ўйновчилар, фоҳишалар фаолиятини мувофиқлаштирувчи маскан ва шахсга айланиб бормоқда. Шунинг учун ҳам қиморхоналар ва улар эгаларининг жиноий фаолияти “хавфсизлигини” таъминлашни кўпгина ҳолларда уюшган жиноий тузилмалар ўз зиммаларига олишади.

Бундай уюшган жиноий тузилмалар фаолиятининг тажовуз объектини жамиятнинг, халқнинг маънавий қадриятлари ташкил этади. Жиноий фаолият билан шуғулланувчи бундай уюшган жиноий тузилмалар жиноят олами ахлоқ қоидаларини тарғиб қилишга, айниқса уларни вояга етмаганлар ва ёшлар ўртасида ёйишга ҳаракат қиладилар. “Жиноятчилик ва коррупция жамиятнинг маънавий-ахлоқий асосларини емиради”.

Жамият аъзоларининг фуқаролик мавқеини йўққа чиқаради. Амалга оширилаётган ўзгаришларга салбий муносабат юзага келиши учун шароит яратади. Бундай мақсадларни амалга ошириш учун уюшган жиноий тузилмалар махсус одамлар ва уларнинг фаолиятини таъминлаш учун маблағлар ажратадилар. Жиноят олами обрўмандлари ва бошқа қатламларининг ҳаёт тарзини, зўравонлиқни, “ҳамма нарса сотилади”. деган жирканч ақидани, қиморбозлик, фоҳишабозлик, гиёҳвандлик каби иллатларни жамият ҳаётининг ажралмас қисмига айлантиришни мақсад қилиб қўядилар. Чунки жамиятдаги бундай ҳолат уларга келажакда янада кўпроқ бойлик орттириш учун шарт-шароит ва имконият яратиб беради [9, Б.87].

Шуни қайд этиш жоизки, ушбу соҳадаги маъмурий ҳуқуқбузарликлар ва жиноятларнинг латентлик даражаси юқорилиги авваламбор уларнинг коррупциялашган

уюшган жиноий тузилмалар фаолияти билан боғлиқлигидир. Тадқиқотларда таъкидланганидек, ҳозирги кунда криминологик аҳамиятга эга бўлган ижтимоий-иқтисодий детерминантлар кўп ва хилма-хил бўлиб, улар аҳолининг қонун билан тақиқланган маҳсулот ва хизматларга бўлган нуқсонли эҳтиёжларини қондириш билан боғлиқ жиноятларни содир этишга ихтисослашган уюшган жиноий тузилмаларнинг ижтимоий-иқтисодий ва маънавий-руҳий жиҳатдан заиф шахслардан фойдаланишига имкон бермоқда [9, Б.34-35]. Бундай уюшган жиноий тузилмалар содир этаётган жиноятларнинг “латентлик” даражаси жуда юқоридир. Ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари асосан ташкил этилганидан буён узоқ вақт ўтмаган, уюшганлик даражаси унча юқори бўлмаган ҳамда ўғрилиқ, талончилик ва босқинчилик жиноятларини содир этган уюшган жиноий тузилмалар фаолиятини фoш этмоқдалар.

2007 йил 14 сентабрдаги Ўзбекистон Республикасининг “Қимор ва таваккалчиликка асосланган бошқа ўйинларни ташкил этиш ҳамда ўтказишни тартибга солиш муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида”ги Қонунига биноан Жиноят Кодексининг 278-моддаси янги таҳрирда баён этилди.

Жумладан, қимор ва таваккалчиликка асосланган бошқа ўйинларни қонунга ҳилоф равишда ташкил этиш ёки ўтказиш, шу жумладан ана шундай ўйинлар учун қиморхоналар ташкил этиш ёки уларни сақлаш учун мазкур модданинг 1-қисми учун, Ўша ҳаракатлар:

а) такроран ёки хавфли рецидивист томонидан содир этилган бўлса;

б) уюшган гуруҳ томонидан ёки унинг манфаатларини кўзлаб, содир этилган бўлса 2-қисм бўйича, вояга етмаган шахсни қимор ва таваккалчиликка асосланган бошқа ўйинларга жалб қилиш, шундай ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, 3-қисм бўйича жавобгарлик келиб чиқади.

Қимор ва таваккалчиликка асосланган бошқа ўйинларни ташкил этиш ёки ўтказиш учун телекоммуникация тармоқларида, шу жумладан Интернет жаҳон ахборот тармоғи провайдерлари томонидан хизматлар кўрсатиш, тегишли дастурий таъминотдан нусха кўпайтириш, уни кўпайтириш, тарқатиш, шундай ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса.

ЖКнинг 278-моддасида назарда тутилган жиноятнинг асосий бевосита объекти жамоат тартиби, яъни муҳим ижтимоий муносабатларнинг нормал ишлаб туришини, аниқроқ айтганда, одамларнинг нормал ишлаши, ўқиши, дам олишини таъминловчи, шунингдек, қимор ўйинларини ташкил этиш ҳамда ўтказиш, қимор бизнеси ривожланиши салбий оқибатларининг олдини олиш борасидаги фаолиятни давлат томонидан тартибга солиш соҳасидаги ижтимоий муносабатлардир. Қўшимча объект Ўзбекистон Республикасининг иқтисодиёт асослари, шунингдек, жамиятнинг ахлоқий негизларидир.

Ўзбекистон Республикаси Жиноят Кодексининг 278-моддасида назарда тутилган жиноятнинг диспозициясида баён этилган қонун билан қонунга ҳилоф равишда ташкил этиш ёки ўтказиш, шу жумладан ана шундай ўйинлар учун қиморхоналар ташкил этиш ёки уларни сақлаш жиноят сифатида баҳоланар экан, бунда қонуний тартибини ўрганиб чиқиш лозимлигига урғу берилади. Шундай экан, содир этилган қилмишни қонунга ҳилоф деб топишда, Вазирлар Маҳкамасининг “Қимор ўйинларини ташкил этиш ва ўтказишни янада тартибга солиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Қарорига, Ўзбекистон Республикасининг “Қимор ва таваккалчиликка асосланган бошқа ўйинларни ташкил этиш ҳамда ўтказишни тартибга солиш муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида”ги Қонунига мурожаат этиш талаб этилади.

ЖК 278-моддаси 1-қисмида назарда тутилган жиноят объектив томондан қимор ва таваккалчиликка асосланган бошқа ўйинларни қонунга ҳилоф равишда ташкил этиш ёки ўтказиш, шу жумладан ана шундай ўйинлар учун қиморхоналар ташкил этиш ёки уларни сақлашда ифодаланади.

Мазкур жиноят хусусиятидан келиб чиқиб айтиш мумкинки, айбдор шахс томонидан қилмиш фақатгина ҳаракат орқали содир этилиши мумкин. Жиноят тугалланиш босқичига биноан формал жиноятлар сирасига киради, ҳамда Жиноят кодекси 278 моддаси диспозициясида назарда тутилган ҳаракатларни содир этган вақтда тугалланган ҳисобланади.

Субъектив томондан жиноят тўғри қасд билан содир этилади.

Жиноятни содир этиш мотиви ва мақсади аксарият ҳолларда тамағирлик билан тавсифланади, лекин қилмишни квалификация қилиш учун аҳамиятга эга эмас.

Жиноят кодекси 278-моддаси диспозициясида жиноятнинг мотив ва мақсадида ҳақида ҳеч қандай тушунча мавжуд эмаслигидан келиб чиқиб айтиш мумкинки, бу жиноят учун мотив ва мақсад зарурий белги ҳисобланмайди. Шунга қарамаздан, жиноятларни квалификация қилишда жиноятни содир этиш мотивини аниқлаш мазкур турдаги жиноятларга қарши кураш самарадорлигини оширишда муҳим ҳисобланади.

Қимор ва таваккалчиликка асосланган бошқа ўйинларни қонунга ҳилоф равишда ташкил этиш ҳамда ўтказишда шахснинг мақсади ноқонуний бойлик орттириш экан, мазкур ҳолатда тамағирлик нияти факультатив эмас [10-14], балки зарурий белги ҳисобланади. Бойси шахс моддий манфаат кўришни кўзлаган экан, тамағирлик нияти мавжуд бўлади.

16 ёшга тўлган ўйинхоналарнинг ташкилотчилари, қимор ўйинларини ўтказиш учун масъул шахслар, шунингдек, қиморхоналарнинг ташкилотчилари ёки уларни сақловчилар ушбу жиноятнинг субъекти бўлиши мумкин. Ўйинчиларнинг ўзи ёки бошқа ташриф буюрувчилар, ўйинхоналар, қиморхоналарнинг ходимлари бу жиноят субъекти бўлиши мумкин эмас.

ЖК VIII бўлимида баён этилган қонун чиқарувчининг тушунтиришларига биноан, “қимор ва таваккалчиликка асосланган бошқа ўйин – бу « ўйин ташкилотчиси (ўйин муассасаси) томонидан бир ёки ундан ортиқ иштирокчилар билан тасодифга (воқеага) ва (ёки) ўйин иштирокчисининг қобилияти, эпчиллиги ва бошқа сифатларига боғлиқ ютуқ тўғрисида тузилган, таваккалчиликка асосланган битимга мувофиқ ўйин ташкилотчилари ва иштирокчиларининг хатти-ҳаракатлари мажмуини назарда тутувчи ўйин, шу жумладан тотализаторлар, казино, шунингдек ўйин автоматларидан фойдаланиладиган ўйин”дир.

Бундай ўйинларни ташкил этиш бир ёки бир неча шахсларнинг уларни ўтказиш учун зарур бўлган шароитларни яратишга қаратилган изчил ҳаракатлари (бўлғуси қиморхона ходимларини танлаш, унинг ташкилий тузилмасини ишлаб чиқиш, қиморхонани белгиланган тартибда рўйхатдан ўтказиш нияти мавжуд бўлган ҳолда устав ҳужжатларини тайёрлаш, молиявий масалаларни ҳал қилиш, қиморхонани ўйинлар ўтказиш учун махсус жиҳозлар билан таъминлаш, ходимларни ўқитиш ва ҳ.к.) мажмуидир.

Қимор ва таваккалчиликка асосланган бошқа ўйинларни ўтказиш яширин ўйинхона ёки қиморхонадан бевосита уларнинг вазифасига кўра фойдаланиш ёки ўйновчиларнинг эртиёжларини ўзга шароитда (масалан, Интернетда, телекоммуникация тармоқларида) қондиришдан иборат. Қимор ўйинларини ўтказиш чипталарни тарқатиш, тикилган пулларни қабул қилиш, ютуқлар ўтказиш, ютуқ фондини шакллантириш ва тақсимлаш, ютуқни тўлаш каби тадбирлар мажмуини ўз ичига олиши мумкин.

Қиморхонани сақлаш деганда, қиморхона ишлаб туришини таъминлашни, уни доимий иш билан таъминлашни (таъмирлаш, қўриқчилар билан таъминлаш ва ҳоказоларни) тушуниш лозим.

Қимор ва таваккалчиликка асосланган бошқа ўйинлар учун қиморхона пул ёки бошқа ўр қандай бойликлар ёхуд мулкӣ ва бошқа неъматлар тикиб ўйналадиган ҳар қандай ўйинларни ўтказиш учун мослаштирилган ҳар қандай хонадир.

Хулоса қиладиган бўлсак, Ўзбекистон ҳудудида бир неча асрлардан буён қимор ва таваккалчиликка асосланган бошқа ўйинларни ташкил этиш ҳамда ўтказиш билан боғлиқ ижтимоий муносабатлар доимо давлат томонидан назорат остида сақланган. Қимор ва таваккалчиликка асосланган бошқа ўйинларни ташкил этиш ва ўтказиш билан боғлиқ ҳаракатларни тартибга солувчи жиноий-ҳуқуқӣ нормаларнинг бош мақсади иқтисодиёт

асосларини тартибга солувчи ижтимоий муносабатларни муҳофаза этиш эмас, балки, жамоат хавфсизлиги ва саломатлигини муҳофаза этиш ҳисобланади.

Иктибослар/Сноски/References:

1. Ляпунов Ю.И. Общественная опасность как универсальная категория советского уголовного права: учеб. пособие. М., 1989. С. 39; Наумов А.В. Российское уголовное право. Общая часть: курс лекций. М., 2000. С. 126 (Lyapunov Yu.I. Public danger as a universal category of Soviet criminal law: textbook. allowance. M., 1989. P.39; A.V. Naumov Russian criminal law. General part: a course of lectures. M., 2000. P.126)
2. Лохвицкий А. Курс русского уголовного права. СПб., 1871. С. 455 – 456. (Lokhvitsky A. Course of Russian criminal law. Saint Petersburg, 1871.S. 455 - 456.)
3. Цит. по: Иванова О.А. Азартные игры как угроза общественной нравственности // Молодой ученый. 2013. № 9. С. 299. (Quoted. by: Ivanova O.A. Gambling as a threat to public morality // Young Scientist. 2013. No. 9.P. 299.)
4. Синицына Л.В., Бурдюг Д.Л. Игровая зависимость в противоправном поведении // Юрид. психология. 2008. № 2. Режим доступа: СПС «КонсультантПлюс». (Sinitsyna L.V., Burdyug D.L. Gambling addiction in illegal behavior // Jurid. psychology. 2008. No. 2. Access mode: SPS "ConsultantPlus")
5. Натович Е.А., Тхостов А.Ш., Теперик Р.Ф. Патологическая зависимость от азартных игр: психоаналитический подход // Вестн. Моск. ун-та (психология). 2012. № 2. С. 138. (Natovich E.A., Tkhostov A.Sh., Teperik R.F. Pathological addiction to gambling: a psychoanalytic approach // Vestn. Moscow un-that (psychology). 2012. No. 2.P. 138.)
6. Алексеев А.И. Криминология: курс лекций. М., 1998. С. 118 – 119; Ильяшенко А.Н., Морчев И.А. Проблемы совершенствования практики применения уголовно-правовых норм, используемых при привлечении к ответственности за криминальное насилие в семье // Рос. следователь. 2007. № 8; Побегайло Э.Ф., Гордуз Н.А. Уголовно-правовые средства предупреждения тяжких насильственных преступлений (проблемы использования норм «с двойной превенцией») // Правовые проблемы профилактики правонарушений: тр. Акад. МВД СССР. М., 1985. С. 41; Саркисова Э.А. Уголовно-правовые средства предупреждения преступлений. Минск, 1975. С. 81 – 82. (Alekseev A.I. Criminology: a course of lectures. M., 1998. P. 118 - 119; Ilyashenko A.N., Morchev I.A. Problems of improving the practice of applying criminal law norms used in bringing to justice for criminal violence in the family // Ros. Investigator. 2007. No. 8; Pobegailo E.F., Gorduz N.A. Criminal Law Means of Preventing Serious Violent Crimes (Problems of Using the Norms "with Double Prevention") // Legal Problems of Prevention of Offenses: Tr. Acad. Ministry of Internal Affairs of the USSR. M., 1985. P. 41; Sarkisova E.A. Criminal legal means of crime prevention. Minsk, 1975. P. 81 - 82.)
7. Ображиев К.В., Шуйский А.С. Уголовно-правовые нормы с двойной превенцией: понятие, сущность и виды // Законы России: опыт, анализ, практика. 2009. № 12. С. 117. (Obrazhiev K.V., Shuisky A.S. Criminal legal norms with double prevention: concept, essence and types // Laws of Russia: experience, analysis, practice. 2009. No. 12. P. 117.)
8. Основания уголовно-правового запрета. Криминализация и декриминализация / Дагель П.С., Злобин Г.А., Келина С.Г., Кригер Г.Л. и др.; отв. ред. В.Н. Кудрявцев, А.М. Яковлев М., 1982. С. 149. (Grounds for the criminal law prohibition. Criminalization and decriminalization / Dagel P.S., Zlobin G.A., Kelina S.G., Krieger G.L. and etc.; отв. ed. V.N. Kudryavtsev, A.M. Yakovlev M., 1982. P. 149.)
9. Исмаилов И. Уюшган жиноий тузилмалар фаолиятининг олдини олишни назарий ва ташкилий-ҳуқуқий таъминлаш: Юрид. фан. д-ри. ... дис. автореф. –Т., 2006. (Ismailov I. Theoretical and organizational-legal support of the prevention of the activities of organized criminal structures: DcS Thesis.autoref. –Tashkent., 2006.)

10. Salaev, N. (2020) "Paradigm of forming a liberal penitentiary system – origins, trends and prospects," Review of law sciences: Vol. 4 : Iss. 1 , Article 19. DOI: 10.24412/2181-1148-2020-4-1-18 Available at: https://uzjournals.edu.uz/rev_law/vol4/iss1/19
11. Khamidov N. CRIMINAL-LEGAL ASPECTS OF THE DRUG ABUSE IN SOME COUNTRIES AND IMPOSED APPROACHES AGAINST IT //International Journal of Legal Studies (IJOLS). – 2018. – №. 4 (2). – С. 177-182.
12. Salaev N., Khamidov N. Qualification Of Smuggling: Uzbek Legislation And Foreign Experience //Ilkogretim Online. – 2021. – Т. 20. – №. 3. – С. 1661-1667.
13. Хамидов Нурмухаммад. "ПОНЯТИЕ ТРАНСНАЦИОНАЛЬНЫХ ПРЕСТУПЛЕНИЙ И СОЦИАЛЬНАЯ НЕОБХОДИМОСТЬ УСТАНОВЛЕНИЯ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ЗА НИХ" Review of law sciences, vol. 5, no. Спецвыпуск, 2020, pp. 118-127. (Khamidov Nurmukhammad. "The concept of transnational crimes and the social necessity of establishing responsibility for them" Review of law sciences, vol. 5, no. Special issue, 2020, pp. 118-127) doi:10.24412/2181-919X-2020-118-127
14. Salaev, N. (2017) "Differentiation, individualization, execution of criminal punishments and its goals: way to success," Review of law sciences: Vol. 1 : Iss. 1 , Article 25. Available at: https://uzjournals.edu.uz/rev_law/vol1/iss1/25

**ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР
ЖУРНАЛИ**
6 ЖИЛД, 8 СОН

**ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ
ИССЛЕДОВАНИЙ**
ТОМ 6, НОМЕР 8

**JOURNAL OF LAW
RESEARCH**
VOLUME 6, ISSUE 8

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Phone: (+998-94) 404-0000

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz

ООО Tadqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Тел: (+998-94) 404-0000